

CARITAS DANMARKS VÆRDIGRUNDLAG

- inspireret af Den katolske Kirkes sociallære og FN's Menneskerettighedserklæring

CARITAS BETYDER KÆRLIGHED

Værdigrundlaget afspejler Evangeliet og Den katolske Kirkes tradition samt FN's verdenserklæring om menneskerettigheder.

Caritas betyder kærlighed og barmhjertighed. Caritas hjælper i dag dér, hvor nogle af verdens fattigste mennesker er blevet frataget deres eksistensgrundlag eller udviklingsmuligheder. Samtidig vil Caritas i Danmark være med til at hjælpe udsatte mennesker.

Arbejdet internationalt og i Danmark bygger på Den katolske Kirkes sociallære. Med sociallæren som udgangspunkt har Caritas' bestyrelse med Jan Lange som formand arbejdet med at formulere organisationens værdigrundlag.

Det blev vedtaget den 23. maj 2012 og er godkendt af Biskop Czeslaw Kozon, Bispedømmet København.

Værdigrundlaget afspejler Evangeliet og Den katolske Kirkes tradition samt FN's verdenserklæring om menneskerettigheder. Det er i dette skrift ledsaget af citater, der peger på samme kilder.

Værdigrundlaget er et afgørende pejlemærke for Caritas Danmarks aktiviteter. Derfor har vi gennem denne udgivelse ønsket at dele det med alle vores mange samarbejdspartnere,

frivillige og ikke mindst med vores bidragydere. Tak til Krafts Legat, der har medvirket til at gøre det muligt.

CHRISTA BONDE
FORMAND FOR CARITAS DANMARK
København, september 2012.

s6 **PRINCIP 1:** Den menneskelige persons umistelige værdighed.

s8 **PRINCIP 2:** Mennesket er socialt af natur og skabt til at leve i fællesskab.

s12 **PRINCIP 3:** Ethvert menneske har en række universelle rettigheder.

s16 **PRINCIP 4:** De fattiges forrang.

s18 **PRINCIP 5:** Det fælles gode.

s22 **PRINCIP 6:** Subsidiaritetsprincippet.

s26 **PRINCIP 7:** Solidaritet.

s28 **PRINCIP 8:** Mennesket er forvalter af Skaberværket.

KORT OM CARITAS

Caritas er Den katolske Kirkes internationale organisation for udvikling og humanitær bistand.

Caritas Danmark er medlem af Caritas Internationalis. Evangeliet forpligter til at hjælpe mennesker i nød, uanset om de nødlidende er kristne eller ej. Hjælpen ydes altså uafhængigt af, hvem den nødstedte er, og hvad hun eller han tror på!

Caritas tror, at ægte, varig udvikling kun er mulig, hvis man hjælper hele mennesket og alle mennesker. Mennesket har ikke kun materielle behov, men også åndelige. Sand udvikling tager begge disse dimensioner i betragtning. Målet er at give hvert enkelt menneske frihed til at realisere sit fulde potentiale. Kun på den måde bliver det muligt for menneskeheden at udvikle sig til et egentligt globalt fællesskab.

Visionen om det fuldkomne menneskelige fællesskab, hvor ingen lider nød, er uopnåelig her på jorden. Kun Gud kan i sidste instans sikre, at alle mennesker lever i fred, frihed og

fællesskab. Alligevel forpligter Evangeliet enhver kristen til personligt at kæmpe for fred og retfærdighed for alle mennesker, så vi kommer så tæt på målet som muligt.

Caritas har sit udgangspunkt i den kristne tro, men er overbevist om, at der eksisterer naturlige, universelle leveregler for menneskeligt fællesskab. Disse leveregler kan erkendes med fornuften og gælder derfor ethvert menneske.

Caritas Danmarks arbejde er rodfæstet i otte principper, som udgør værdigrundlaget. I det følgende beskrives de otte principper udførligt.

DEN MENNESKELIGE PERSONS UMISTELIGE VÆRDIGHED

Caritas tror, at ethvert menneske er unikt og skabt i Guds billede. Derfor har alle mennesker samme værdi, uanset hvem de er, hvad de tror på og hvilken situation de befinder sig i.

1

Gud har skabt alt, men kun mennesket er skabt i Guds billede. Det betyder, at ethvert menneske er enestående og uerstatteligt. Samtidig betyder det, at alle mennesker har samme værdi, uanset hvem de er, hvad de tror på og hvilken situation de befinder sig i. Dette gælder i hele menneskets liv fra undfangelsen til en naturlig død. Det enkelte menneskes værdi er uafhængigt af dets kunnen og derfor umistelig. Svær sygdom, alder, manglende uddannelse eller handicap reducerer således på ingen måde det enkelte menneskes værdi eller værdighed.

At mennesket er skabt i Guds billede betyder også, at man kun kan forstå hvem mennesket er, hvis man tager udgangspunkt i Gud. Der er kun én Gud, men Gud er hverken enlig eller ensom. Gud er Treenig. Gud er et fællesskab mellem tre personer: Far, Søn og Helligånd. Menneskene er derfor ikke blot skabt som enkeltindivider, men som personer kaldet til fællesskab. Grundstammen i dette fællesskab er relationen mellem mand og kvinde og relationen mellem det enkelte menneske og Gud. Fra denne grundstamme er det meningen, at det menneskelige fællesskab skal vokse til at omfatte alle mennesker.

Hvis man vil forstå det enkelte menneske og fremme dets udvikling, må man derfor altid tage dets relationer til andre mennesker og til Gud med i betragtning. Selvom mennesket altid er en del af et fællesskab, er det imidlertid som udgangspunkt det enkelte menneskes behov og udvikling, Caritas har for øje. Det enkelte

menneske må nemlig aldrig ufrivilligt underordnes en gruppes eller samfundets behov og aldrig reduceres til middel i en nødhjælpsindsats eller i en udviklingsproces. Det betyder ikke, at hjælp bør ydes til enkeltpersoner. Tværtimod opnås de bedste resultater ofte ved at hjælpe mennesker i fællesskab, men hjælpen skal gives, så alle mennesker i fællesskabet får glæde af den.

Den menneskelige person er altid subjekt, ikke blot objekt. Derfor må det enkelte menneske aldrig opfattes som "genstand" for hjælp. Enhver form for hjælp skal altid inddrage den nødstedte i indsatsen og gøre vedkommende til hovedperson i denne.

Caritas' opfattelse af mennesket kan betegnes som personalisme. Hermed menes et menneskesyn, der sætter det enkelte menneske i centrum og samtidig altid betragter mennesket som del af og ansvarlig overfor et fællesskab. I modsætning hertil står kollektivismen, hvor det enkelte menneske ses som underordnet fællesskabet, og individualismen, der hævder individets ret over fællesskabet.

"Anerkendelse af den i mennesket iboende værdighed og af de lige og umistelige rettigheder for alle medlemmer af den menneskelige familie er grundlaget for frihed, retfærdighed og fred i verden."

[FN's verdenserklæring om menneskerettigheder]

MENNESKETS SOCIALE NATUR: FAMILIE & FÆLLESSKAB

Ægteskabet og familien er samfundets grundsten. Med dette udgangspunkt er målet, at hele menneskeheden knyttes sammen i et søskende-fællesskab, hvor enhver yder sit, og alle får, hvad de har behov for.

2

Det primære menneskelige fællesskab er familien. Det er fra denne kerne livet udspringer, og det er til denne kerne ansvaret for andres liv gives. Ægteskabet udgør fundamentet for familien, som er samfundets grundcelle.

Familien er det første naturlige lærested for fællesskab. Det er her mennesket lærer at give sig selv hen og tage i mod. Det er her mennesket begynder udviklingen af sit potentiale. Det er her mennesket lærer ansvar. Det er her mennesket lærer kærlighed, sandhed, godhed, kort sagt: Det er først og fremmest her man lærer at være menneske, et menneske i fællesskab med andre. Det giver familien en naturlig særstilling – også når man planlægger udviklings- eller nødhjælps-indsatser.

Der eksisterer således en kompleks gensidig afhængighed: Det enkelte menneskes udvikling afhænger af familiens trivsel, men også af samfundets indretning, og samtidig er både familiernes og enkeltpersonernes velfærd en forudsætning for fællesskabets fremgang.

Samtidig står familien over staten i den forstand, at statens eksistens forudsætter familien. Staten eksisterer for familiernes skyld, ikke omvendt. Staten skal altså på den ene side ikke fratage familierne de opgaver, de selv kan løse – alene eller i fællesskab med andre familier. Men staten skal på den anden side understøtte familierne, så de har mulighed for at udføre deres opgaver.

Dette er også i overensstemmelse med subsidiaritetsprincippet (se pkt. 6).

Men den biologiske familie må ikke lukke sig om sig selv. Den er billede på en større virkelighed. Den kristne tro på Gud som Far betyder nemlig, at det menneskelige fællesskab er et søskendefællesskab, der omfatter alle mennesker til alle tider. Af denne virkelighed udspringer det dobbelte kærlighedsbud – kærlighed til Gud og kærlighed til næsten, der altså altid er at betragte som en søster eller bror. At det kan være et bud at elske skyldes, at menneskets kærlighed til Gud og Næsten er svar på den kærlighed, som Gud først elsker hver enkelt menneske med. ”Næsten” er enhver, som har brug for mig, og som jeg kan hjælpe – den fattige, den sultne, den syge, den fremmede, den fængslede.

Et første skridt i retning af denne næstekærlighed er kamp for retfærdighed. Men kærligheden går videre end retfærdigheden. Kærlighed går nemlig ikke kun ud på at give den anden, hvad vedkommende har ret til, men alt hvad vedkommende har behov for. Desuden indebærer kærligheden også at give noget af sig selv og er dermed en unik fællesskabsdannende kraft. Kærligheden lægger til retfærdigheden også barmhjertighed og tilgivelse, som er det ekstra gratis element, der går udover retfærdens rettighe-der og pligter og markedets princip om noget for noget.

Også af denne grund er familien af afgørende vigtighed. For det er først og fremmest i familien, man lærer at elske, dvs. at give

og modtage noget, der hverken kan købes eller sælges, men kun kan gives frivilligt og gensidigt. Familien som fællesskab tjener derfor som forbillede for samfundsfællesskabet, der ofte baserer sig på effektivitet og funktionalitet. I samfundsfællesskabet bliver ”udgiftstunge” borgere (ældre, børn, handikappede, syge, misbrugere, fremmede, ledige etc.) ofte tillagt mindre værdi end de, der tjener penge til samfundskassen. Det gælder endvidere ikke kun om at ”gøre noget” for disse grupper, men også om at anerkende og værdsætte deres bidrag som ligeværdige.

Næstekærlighedsbuddet er først og fremmest personligt – det er op til det enkelte menneske at søge at efterleve det. Men buddet har også en kollektiv dimension. Globaliseringen har bragt mennesker over hele jorden i kontakt med hinanden, men den har ikke ført til etableringen af et autentisk, globalt fællesskab. Caritas’ vision for det globale fællesskab er derimod menneskeheden som én stor familie. Heraf følger, at det også er et fælles ansvar, at det enkelte menneske ikke blot får, hvad det har ret til, men alt hvad det har behov for. Ligesom alle i en familie har ansvar for hinanden. Dette kollektive ansvar kommer til udtryk i Caritas’ virke som hele Kirkens humanitære organisation.

I denne forbindelse er det vigtigt at understrege et afgørende aspekt ved næstekærligheden: Den er gratis. Derfor må den kristne, karitative indsats ikke forbindes med mission. Der må ikke være nogen form for bagtanker med eller betingelser for hjælpen.

”Kærlighed – caritas – vil altid være nødvendig, også i det mest retfærdige samfund. Der findes ingen retfærdig samfundsorden, der kan gøre kærlighedens tjeneste overflødig. Den, der vil afskaffe kærligheden, er med til at afskaffe mennesket som menneske. Der vil altid være lidelse, der har brug for trøst og hjælp. Der vil altid være ensomhed. Der vil også altid være situationer af materiel nød, der har behov for hjælp i form af en levet næstekærlighed.”

[Benedikt XVI, Deus Caritas Est]

MENNESKETS RETTIGHEDER, ANSVAR & PLIGTER

3

Ethvert menneske har en række universelle rettigheder, blandt hvilke retten til livet er den første og vigtigste. Men ethvert menneske har også en række pligter, herunder pligten til at respektere alle andres rettigheder.

Det følger af alle menneskers umistelige og lige værdighed, at ethvert menneske har en række universelle rettigheder, som bl.a. er udtrykt i FN's menneskerettighedserklæring. Af disse er retten til livet den første og vigtigste. Caritas anser derfor provokeret abort og aktiv dødshjælp, men også dødsstraf som en krænkelse af denne ret. Caritas betragter menneskelivet som en gave og ser derfor som udgangspunkt ikke befolkningstilvækst som et problem. Caritas mener dog, at det er ægtefællernes ansvar ikke at sætte flere børn i verden, end de kan brødføde og give en ordentlig opvækst. Samtidig er det en pligt for det globale fællesskab at fordele goderne sådan, at alle mennesker får rimelig adgang til dem.

For millioner af mennesker krænkes de universelle rettigheder hver eneste dag. Det skyldes blandt andet, at alt for mange udelukkende fokuserer på egne rettigheder, men glemmer andres. Det giver imidlertid ingen mening at tale om universelle rettigheder – rettigheder, der gælder for alle mennesker, overalt og til alle tider – hvis der ikke tilsvarende er et sæt universelle pligter. Først og fremmest pligten til at respektere og fremme andres rettigheder. Hvis man ikke mener at skyldes nogen noget og udelukkende fokuserer på egne rettigheder, er det umuligt at påtage sig ansvar for egen og andres udvikling.

Uden tilsvarende pligter mister menneskerettighederne deres universalitet, og det bliver tilfældigt hvilke og hvis rettigheder, der overholdes.

Det er således meningsløst at hævde sin egen ret i et menneskeligt fællesskab, hvor andres rettigheder trædes under fode. Særlig grotesk bliver det, når man i rige lande hævder sin ret til det overflødige, mens man i fattige lande kæmper uden adgang til grundlæggende rettigheder som rent vand, uddannelse og sundhed. Det viser, at rettigheder uden pligter forvandles til krævementalitet uden grænser og uden hensyn.

Pligterne er den etiske ramme, som rettighederne skal sættes ind i, hvis de skal have mening. Og hvis rettighederne ikke har andet grundlag end en tilfældig flertalsbeslutning, kan de forsvinde fra den ene dag til den anden. Det kan de ikke, hvis de sammenkædes med pligterne og dermed sættes ind i en almengyldig etisk sammenhæng. Pligterne svækker således ikke rettighederne, men er tværtimod forudsætningen for, at rettighederne respekteres.

Det gælder også i internationale relationer, at der må tales om gensidige rettigheder og pligter. De rige lande bør betragte det som deres pligt at hjælpe de fattige lande til at påtage sig deres forpligtelser. Både de forpligtelser de fattige landes stater har overfor deres borgere og deres internationale forpligtelser. Det mobiliserer langt større dynamik, hvis man erkender disse gensidige forpligtelser, end hvis den ene part kun hævder sine rettigheder. Og det sikrer også ligeværdigheden, når alle parter både kræver deres ret og gør deres pligt. Alle har begge dele!

Der er behov for strukturelle forandringer både i relationen mellem de fattige og de rige lande – f.eks. på handelsområdet – og i de enkelte fattige landes statsopbygning. Men strukturelle forandringer er umulige, hvis der ikke findes enkeltpersoner, der på det helt personlige plan er ansvarlige økonomiske aktører og politikere, der har det fælles gode for øje. Ændringer på det sociale plan forudsætter ændringer på det personlige plan – det er gennem personlige valg, at ændringer finder sted.

Globaliseringen viser os, at menneskeheden er bundet sammen i et skæbnefællesskab, der fordrer anerkendelse af et fælles ansvar for helheden. Men globaliseringen tilvejebringer ikke automatisk denne ansvarsfølelse. Udviklingen må altså ledes mod et fælles mål frem for at lade udviklingen lede os. Caritas ønsker at bidrage til at lede udviklingen mod en verden, hvor fred og retfærdighed hersker, hvor det enkelte menneskes værdighed anses for fundamental, og hvor skaberværket betragtes som et fælles gode.

Ethvert menneskes ret til livet modsvares af pligten til at bevare livet, retten til en værdig levestandard modsvares af pligten til en hæderlig levevis, retten til frit at søge sandheden modsvares af pligten til vedvarende fordybelse i sandheden.

Når vi har anerkendt dette, må konsekvensen blive, at det ene menneskes ret pålægger andre en forpligtelse: pligten til at anerkende og respektere den pågældendes rettigheder. Enhver fundamental menneskelig rettighed får sin styrke og autoritet fra naturretten, som tildeler os den og samtidigt pålægger os pligter. De personer, der kræver rettigheder for sig selv, men helt glemmer eller ikke med omhu opfylder deres forpligtelser, er som folk der bygger op med den ene hånd og river ned med den anden.

[Johannes XXIII, Pacem in terris]

DE FATTIGES FORRANG

4

Den vigtigste målestok for et samfunds udvikling er, hvordan dets fattigste medlemmer lever, og i hvilket mål de får del i samfundets fremgang og goder.

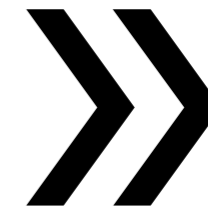
[Foto: Caritas Internationalis]

Caritas har det som erklæret mål, at alle mennesker får mulighed for og frihed til at realisere deres fulde potentiale. Heraf følger, at udviklingsresultater ikke alene kan måles ved opgørelse af almen eller gennemsnitlig fremgang. Den vigtigste målestok for et samfunds udvikling er, hvordan dets fattigstes medlemmer lever, og i hvilket mål de får del i samfundets fremgang og goder.

Erfaringen viser, at selv om et land som helhed oplever økonomisk fremgang eller demokratisk udvikling, er det ingen garanti for, at hele befolkningen får glæde af denne fremgang. Frem for at vente på, at en almen udvikling i et samfund når "ned" til de fattigste, vælger Caritas derfor at fokusere på at hjælpe de ringest stillede i de lande, hvor vi arbejder.

Dette valg er også i overensstemmelse med den kristne tro på, at Gud står de fattigste nærmest, og at ethvert menneske og ethvert fællesskab vil blive bedømt efter, hvordan man har handlet i mødet med de fattige, de syge, de fremmede, de fængslede (Jfr. Matthæusevangeliet 25,31-46).

Denne forkærlighed for de fattigste er også et spørgsmål om at udføre en pligt: Ethvert menneske har ret til at få sine grundlæggende behov dækket, og heraf følger pligten til at sikre dette, hvis man kan. Når man giver de fattigste noget nødvendigt, giver man dem i virkeligheden deres eget, ikke sit.

"For jeg var sulten, og I gav mig noget at spise, jeg var tørstig, og I gav mig noget at drikke, jeg var fremmed, og I tog imod mig, jeg var nøgen, og I gav mig tøj, jeg var syg, og I tog jer af mig, jeg var i fængsel, og I besøgte mig (...). Sandelig siger jeg jer: Alt, hvad I har gjort mod en af disse mine mindste brødre, det har I gjort imod mig".

[**Mattæusevangeliet 25,35-36.40**]

DET FÆLLES GODE

Det enkelte menneskes livsbetingelser kan kun forbedres, hvis man også fremmer det fælles gode. Det fælles gode er ikke summen af de enkelte personers goder, men noget der tilhører alle og som forbliver fælles, fordi det ikke kan deles, og fordi det kun kan opnås, bevares og øges i fællesskab.

5

Det fælles gode er de samlede sociale betingelser, som gør det muligt for mennesker – hvad enten det er som grupper eller som enkeltpersoner – at realisere deres fulde potentiale så uhindret som muligt. Det fælles gode er altså ikke et mål i sig selv, men en betingelse for den enkeltes og for hele skabelsens fulde realisering.

Det fælles gode er ikke summen af de enkelte personers goder, men noget der tilhører alle og som forbliver fælles, fordi det ikke kan deles, og fordi det kun kan opnås, bevares og øges i fællesskab.

De største af alle goder, som det menneskelige fællesskab længes efter, er frihed, retfærdighed og fred i verden. Disse goder er ifølge Menneskerettighedserklæringen uopnåelige, hvis ikke det enkelte menneskes værdighed og rettigheder respekteres. Fællesskabets eller samfundets handlinger får derfor kvalitet i det omfang, de sikrer overholdelsen af alle menneskers universelle rettigheder: mad, tag over hovedet, arbejde, uddannelse, lægehjælp, sikkerhed, ytringsfrihed, religionsfrihed, forsamlingsfrihed og social tryghed.

Det er altså samfundets ansvar at fremme det fælles gode, der også omfatter et velfungerende retssystem, miljøbeskyttelse,

infrastruktur og kulturtilbud. De grundlæggende rettigheders universalitet forpligter ethvert fællesskab, ethvert land til også at tænke ud over sig selv og fremme samme goder og rettigheder for andre samt sikre dem for kommende generationer.

Det fælles gode tilhører alle, og samtidig er alle medlemmer af samfundet forpligtet til at fremme og bevare det fælles gode. Staten er selvsagt særlig forpligtet i denne henseende, da fremme og beskyttelse af det fælles gode er en væsentlig del af statens eksistensberettigelse. Det fælles gode er mindretallets ejendom i samme grad som flertallets. Mindretallet skal derfor tilgodeses på lige fod med flertallet!

Alle mennesker har ret til at få deres fundamentale behov dækket takket være skabelsens goder. Alle andre rettigheder, herunder privat ejendomsret og handelsrettigheder, må derfor underordnes den universelle, naturlige ret til retfærdig adgang til goderne for ethvert menneske.

Samtidig er den enkelte med sin intelligens og sit arbejde i stand til at gøre en del af skabelsen til sin, og det er grundlaget for den private ejendomsret. Den sikrer den enkelte en nødvendig og rimelig privatsfære til udøvelse af egen og familiens autonomi. Men den private ejendomsret er underordnet det princip, at skabelsen er for alle – det er altså ikke en absolut ret.

Den private ejendomsrets relativitet i forhold til det fælles gode og alles ret til grundlæggende fornødenheder betyder også, at den enkelte ikke bør betragte sine besiddelser udelukkende som sine egne. De er også en mulighed for at gavne andre! Det samme gælder de goder, som nogle befolkningsgrupper eller lande ejer i fællesskab. Der er en pligt til også i et vist mål at anvende disse goder for at gavne udviklingen af de fattigere lande. Til ejendom hører i dag også viden og teknologisk infrastruktur, der ikke bør holdes på nogle få landes hænder.

Næstekærlighed betyder at ville næsten det godt (intention) og at arbejde på at opnå dette gode (praksis). Næstekærligheden kan udøves på to planer. For det første på det helt personlige plan, hvor et enkelt andet menneske målrettet tilgodeses. Men der er et fælles gode ved siden af det individuelle. Et fælles gode der efterstræbes af hensyn til hver enkelt i fællesskabet. At bidrage til det fælles gode er således også en måde at elske næsten på, en kærlighedens institutionelle vej, kunne man sige. Og det er ganske særligt i denne forstand navnet Caritas (Kærlighed) skal opfattes.

”At arbejde er en af menneskets livsbetingelser – mennesket udtrykker sig selv og realiserer sig selv gennem sit virke. På samme tid har arbejdet en social dimension, fordi mennesket ikke kun arbejder for sig selv, men også for sin familie og endelig for det fælles gode (...). Menneskets virke vedrører altså også det store samfund, som det er en del af. Mennesket arbejder på, sammen med sine landsmænd, at forøge det fælles gode, og på den måde er menneskets arbejde med til at øge hele menneskehedens arv, den rigdom, som tilhører ethvert levende menneske på denne jord”.

[Johannes Paul II, Laborem exercens og Centesimus Annus]

SUBSIDARITET 6

Subsidiaritetsprincippet sikrer, at opgaver løses og beslutninger træffes så tæt på de berørte personer som muligt. Kun på den måde kan det enkelte menneske og de nære fællesskaber yde deres unikke bidrag til samfundsudviklingen.

Man kan ikke fremme respekten for det enkelte menneskes værdighed uden at bekymre sig om familien, om menneskets andre nære fællesskaber, om staten og om hele civilsamfundet: alle de sociale, økonomiske, politiske, professionelle, kulturelle, rekreative foreninger og udtryk som den menneskelige kreativitet giver liv. Alle disse relationer på kryds og tværs udgør og styrker den sociale sammenhængskraft og udgør fællesskabets grundlag.

Det er statens opgave at skabe de rammer, som alle disse aktiviteter kan udfoldes indenfor. Og det er statens opgave at yde den nødvendige økonomiske, juridiske og institutionelle bistand for at disse aktiviteter fremmes mest muligt. Staten skal endvidere sikre, at alle samfundets medlemmer har lige adgang til basale velfærdsydelser, herunder især uddannelse og sundhed. Men statens involvering skal ske i henhold til subsidiaritetsprincippet, der kan betegnes som Den katolske Kirkes sociale filosofi:

”Ligesom det er meget forkert at fratage den enkelte det, han kan gøre på egen hånd og overlade det til fællesskabet, er det meget forkert at lade større og overordnede organisationer gøre det, som mindre, underordnede organisationer kan tage sig af. Ellers bliver de mindre absorberet og substitueret af de store, der tværtimod skal hjælpe og fremme de mindres aktiviteter og ansvar.” (Pius XI, Quadragesimo Anno).

[FOTO: Caritas Internationalis]

Subsidiaritetsprincippet er i Danmark kendt fra EU-debatten, hvor det typisk oversættes med nærhedsprincippet, selvom dette ord ikke er helt dækkende.

Princippet sikrer, at ethvert menneske og enhver gruppe af mennesker tilbyder fællesskabet deres unikke bidrag, der ikke kan og ikke må substitueres af Staten eller andre højere institutioner. Dette giver plads til den enkeltes medbestemmelse og sikrer mangfoldigheden.

Princippet er endvidere en garanti imod centralisering, bureaukratisering og visse former for overdreven offentlig bistand, hvor staten svækker det private initiativ og ansvar til skade for både den enkelte og for fællesskabet.

Subsidiaritetsprincippet fordrer endelig promovning af familien og af små, private initiativer og foreninger. Det sikrer pluralisme og dynamik i samfundet samt en rimelig balance mellem den offentlig og private sfære. Og det giver den enkelte større ansvar for de andre og styrker dermed fællesskabet.

Det handler om deltagelse frem for modtagelse og passivitet. Og denne deltagelse er en forudsætning for et sundt og levedygtigt demokrati. Ethvert demokrati forudsætter således, at man involverer og lytter til borgerne på alle niveauer under udøvelsen af regeringsmagten. Den diametralt modsatte praksis ses hos dik-

tatoriske og totalitære regimer, der a priori helt udelukker denne deltagelse.

Den kristne tro gør det til en pligt at samarbejde med alle – uanset deres tro og politiske overbevisning – der ønsker at fremme den menneskelige familie. Og det skal ske efter subsidiaritetsprincippet, som er den menneskelige friheds udtryk, og som begrænser enhver formynderisk eller nedladende hjælp. Globaliseringen skal ikke styres af et centralt system eller magt, men efter dette princip af et utal af lag af enkeltpersoner og sammenslutninger i indbyrdes, koordineret samarbejde.

Subsidiaritetsprincippet må være konstant forbundet med solidaritetsprincippet (se følgende punkt). Subsidiaritet uden solidaritet betyder partikularisme og måske endda protektionisme. Solidaritet uden subsidiaritet betyder formynderi, som ydmyger den, der hjælpes.

Balancen mellem subsidiaritet og solidaritet er særlig vigtig i forbindelse med internationale udviklingsaktiviteter. Her kan principperne omsættes til Caritas' grundregel om at yde hjælp til selvhjælp, så modtageren ikke fastholdes i et afhængighedsforhold til giveren. Samtidig skal det sikres, at også modtagerne respekterer balancen, så hjælpen ikke understøtter lokal dominans og udnyttelse.

”Subsidiaritetsprincippet beskytter mennesker mod overgreb fra højerestående sociale myndigheder. Samtidig er disse myndigheder ifølge princippet forpligtet til at hjælpe (subsidium = hjælp) både enkeltpersoner og forskellige grupper i samfundet med at udføre deres opgaver. Dette princip er bindende, fordi hvert eneste menneske, hver familie og enhver gruppe af mennesker har noget enestående at tilbyde fællesskabet.

Erfaringen viser, at fornægtelse af subsidiaritetsprincippet eller dets begrænsning med henvisning til en påstået demokratisering eller til ligheden mellem alle medlemmer af samfundet, fører til en begrænsning eller ligefrem til ødelæggelse af frihed og initiativlyst”.

[Kompendium i Den katolske Kirkes sociallære]

SOLIDARITET

7

Solidaritet er ikke blot en vag følelse af sympati eller en abstrakt indstilling, men en konkret og fast dedikation til i praksis at kæmpe for det fælles gode og for alles rimelige adgang til at nyde godt af jordens værdier og til at deltage i samfundslivet.

"Ikke at lade de fattige få del i vores ejendom er det samme som at bestjæle dem og berøve dem livet. Det er ikke vores ejendom, vi besidder, men deres!"

[Johannes Chrysostomos]

Vores tid er kendetegnet ved en stadigt stigende bevidsthed om alle menneskers indbyrdes afhængighed, om vores fundamentale skæbnefællesskab. Og teknologien har gjort det muligt at skabe forbindelse mellem mennesker overalt på jorden.

Alligevel består der ekstreme forskelle i levevilkår på jorden – både indenfor det enkelte land og landene imellem. Udover at være uretfærdige, er disse uligheder også kilde til spændinger og ufred og en reel forhindring for tilvejebringelsen af et egentligt globalt fællesskab.

Solidaritet skal som moralsk værdi være med til at nedbryde de uretfærdige strukturer, der fastholder enkeltpersoner og hele befolkninger i fattigdom. Disse strukturer skal omformes til solidaritetsstrukturer gennem ændringer af love, markedsregler og internationale aftaler.

Solidaritet er ikke blot en vag følelse af sympati eller en abstrakt indstilling, men en konkret og fast dedikation til i praksis at kæmpe for det fælles gode og for alles rimelige adgang til at nyde

godt af jordens værdier og til at deltage i samfundslivet. Solidaritet fordrer også villighed til handling ved selv at give afkald på noget til fordel for enkeltpersoner eller for det fælles gode.

Solidaritet forudsætter den enkeltes erkendelse af at have modtaget noget fra fællesskabet. Erkendelsen afføder taknemmelighed, der giver villighed til solidaritet. Og hermed sikres fællesskabets kontinuitet. Solidaritet kan og skal udøves i fællesskab, men må altså udspringe af den enkeltes personlige erkendelse.

Derfor kan det retfærdige samfund ikke opbygges ved at delegere alt ansvar til Staten og lade den stå for fordeling af goderne. Hvis man kun giver det, man er forpligtet til gennem velfærdsstatens skatter, eller hvis man kun giver for at få (markedet), kommer fællesskabet aldrig til at hænge rigtigt sammen. Det sker først, når hver enkelt også giver ud fra en personlig, solidarisk holdning. Giver for den andens skyld og intet andet. Staten og Markedet har derfor brug for Civilsamfundet med alle dets udtryk og for den enkelte borgers personlige engagement, hvis der skal opbygges et fællesskab, som omfatter alle mennesker.

[FOTO: David Vincent Nielsen/CARITAS]

FORVALTNING AF SKABERVÆRKET

8

Caritas tror, at alting er skabt af Gud og fører tilbage til Gud. Skaberværket står til menneskets disposition, men ikke på vilkårlig vis: Alt skabt er godt og afkræver respekt, og derfor skal mennesket anvende det med ansvarlighed.

Hvorfra kommer alt, og hvorhen går alt det, der er til?

Svaret på disse to spørgsmål om altings oprindelse og endemål er afgørende for meningen med og orienteringen af vort liv og vore handlinger som enkeltpersoner og som fællesskab.

Caritas tror, at alting er skabt af Gud og fører tilbage til Gud. Mennesket indtager en særstilling i skabelsen, idet alt er skabt for menneskets skyld. Skaberværket står således til menneskets disposition, men ikke på vilkårlig vis: Alt skabt er godt og afkræver respekt, og derfor skal det anvendes med ansvarlighed – mennesket skal som forvalter af skaberværket ”svare” for sin håndtering af det.

I anvendelsen af skaberværket gælder det altså om at finde en balance mellem det ødelæggende misbrug af naturressourcerne og en nærmest afgudsagtig ”urørlighedsholdning” overfor naturen. Naturen er givet til menneskeheden at forvalte og kan ikke sidestilles med endsige sættes over den menneskelige person!

En vigtig del af skaberværket er det miljø, som danner den fysiske ramme for alle mennesker. Miljøet er et fælles gode, der er givet os til forvaltning og beskyttelse. Klimaproblematikken synliggør, at miljøbeskyttelse er en universel opgave både i geografisk og i kronologisk forstand: Guds Skaberværk skal beskyttes

over hele jorden. Både fordi det har værdi i sig selv, og fordi kommende generationer er afhængige af dets bevarelse. Miljøbeskyttelse betyder i dag også særligt hensyn til energiresourcer. De rige landes uforholdsmæssigt store forbrug af konventionelle energikilder kan være til stor skade for ulande og gøre dem til genstand for udnyttelse. De rige lande har derfor pligt til at nedsætte deres energiforbrug og udvikle vedvarende energi for at sikre, at de fattige lande også får adgang til de nødvendige energiresourcer.

Som mennesket behandler sig selv, behandler det også naturen – og omvendt. Mange steder har kulturen udviklet sig til forbrugerskisme med utilstrækkelig hensyntagen til og bevidsthed om de skader en sådan adfærd øver på omgivelserne, herunder omgivelser langt fra det sted, hvor forbruget finder sted.

I stedet for blot at søge at afbøde disse skadevirkninger på skaberværket og dermed på andre menneskers liv, er der derfor brug for en mentalitetsændring og for en ny livsstil i de rige lande. En livsstil, hvor investering, forbrug og opsparing også styres af søgen efter alle andre menneskers vel og efter fællesskab med dem. En sådan ny livsstil, som i modsætning til forbrugerskismen er i overensstemmelse med menneskets oprindelse og endemål, vil gavne det enkelte menneske såvel som fællesskabet og tillige smitte positivt af på det globale miljø.

”Det er tilladt menneskene at udøve et ansvarligt forvalterskab over naturen for at beskytte den, drage nytte af den og kultivere den – også på nye måder og med moderne teknologi (...). Her på jorden er der plads til alle: Her skal hele den menneskelige familie kunne finde de nødvendige ressourcer til at leve et værdigt liv ved hjælp af naturen selv, hårdt arbejde og vores egen kreativitet. Samtidig må vi erkende vores alvorlige pligt til at give Jorden videre til kommende generationer i sådan en tilstand, at også de kan leve et værdigt liv på Jorden og blive ved med at videreudvikle den.”

[Benedikt XVI, Caritas in Veritate]

www.caritas.dk

UDGIVER
CARITAS DANMARK
GAMMEL KONGEVEJ 15, 3
1610 KØBENHAVN V.
TLF: 38180000
MAIL: CARITAS@CARITAS.DK
WWW.CARITAS.DK

ISSN: 1397-8578
OPLAG: 1.000
LAYOUT & GRAFISK DESIGN:
TOKE NYBORG